

Wolne Związki Zawodowe

<http://wzz.ipn.gov.pl/wzz/dokumenty/wzz-pomorza-zachodniego/1786,WZZ-Pomorza-Zachodniego.html>
2018-11-21, 19:01

Powiązane informacje WZZ Pomorza Zachodniego

- [Robotnik Szczeciński](#)

- [Wystawa "W walce o lepszą przyszłość. Wolne Związki Zawodowe 1978-1980" Plansze okolicznościowej wystawy dwujęzycznej \(pol., ang.\) przygotowanej przez Instytut Pamięci Narodowej.](#)

Wolne Związki Zawodowe Pomorza Zachodniego

- [SB a WZZ Pomorza Zachodniego](#)

były trzecia (po Śląsku i Gdańsku) udana [funkcjonariusze SB, wykorzystując m.in.](#)

inicjatywa utworzenia WZZ. Inicjatorem [tajnych współpracowników, podejmowali](#)

powołania WZZ Pomorza Zachodniego był Jan [działania mające na celu izolację działaczy w](#)

Witkowski, pracownik Elektrowni Dolna Odra w [środowisku, np. poprzez próby ich](#)

Nowym Czarnowie k. Gryfina. Drugim liderem [kompromitacji. SB kontrolowała znaczną część](#)

reprezentującym środowisko szczecińskie był [działań związkowców, co pozwalało jej](#)

Stefan Kozłowski, w tamtym okresie tokarz w [podejmować próby dezintegracji ich aktywności.](#)

Zakładach Mechanicznych „Polmo” w Szczecinie.

- [The Free Trade Unions of Western Pomerania](#)

Liderzy środowiska szczecińsko-gryfińskiego

spotykali się z przywódcami warszawskiego KSS

„KOR”, ROPCiO oraz działaczami środowisk

robotniczych na Śląsku i Wybrzeżu (Bogdan

Borusewicz, Andrzej Gwiazda, Anna

Walentynowicz, Lech Wałęsa, Krzysztof

Wyszkowski), czerpiąc wiedzę z ich doświadczeń.

Początkowo działali niezależnie od siebie i

dopiero pod wpływem Warszawy skoordynowali

swoją opozycyjną pracę.

Weszli w skład redakcji warszawskiego

„Robotnika”, a następnie - w marcu 1979 r. -

wraz z redakcją warszawską przygotowali

szczecińskie wydanie tego pisma, podając swoje nazwiska i adresy do publicznej wiadomości. Po ponad rocznych przygotowaniach nieformalni liderzy - Jan Witkowski i Stefan Kozłowski, po konsultacji z Henrykiem Wujcem, napisali „Deklarację Wolnych Związków Pomorza Zachodniego”. 11 października 1979 r. podpisało ją 10 osób ze środowiska szczecińskiego i gryfińskiego: Kazimierz Dobosz, Danuta Grajek, Tadeusz Kocielowicz, Stefan Kozłowski, Bronisław Modrzejewski, Zdzisław Podolski, Jan Witkowski, Mirosław Witkowski, Andrzej Kamrowski, Jan Paprocki. Za pośrednictwem Jacka Kuronia informację o utworzeniu WZZ Pomorza Zachodniego przekazano do Agencji Reutera i Radia Wolna Europa. Już miesiąc później, przeszkoleni przez Henryka Wujca i Witolda Łuczywę, działacze WZZ założyli własne pismo „Robotnik Szczeciński”.

Ich działalność ukierunkowana była na podnoszenie świadomości robotników odnośnie do ich praw. W tym celu kolportowali prasę drugoobiegową w środowiskach robotniczych Szczecina i okolic (m.in. „Robotnika”, „Biuletyn Informacyjny” KSS KOR, „Opinię” ROPCiO, publikacje NOW-ej), prowadzili akcje ulotkowe i plakatywne, zajmowali się organizowaniem uroczystości patriotycznych (m.in. dla uczczenia świąt 3 Maja i 11 Listopada), przypominaniem o ofiarach Grudnia '70, organizowaniem spotkań ze znanymi działaczami opozycyjnymi, m.in. ze Stefanem Kisielewskim, Jackiem Kuroniem, Janem Lityńskim, Antonim Macierewiczem, Bogumiłem Studzińskim, Henrykiem Wujcem, Kazimierzem Wóycickim. Docierali również do studentów.

Pod koniec 1979 r. współtworzyli projekt Karty Praw Robotniczych. Jej celem było sformułowanie oraz skierowanie uwagi robotników na ich podstawowe prawa dotyczące nie tylko godziwych zarobków, ale także bezpieczeństwa i czasu pracy, na problem braku instytucji, która reprezentowałaby robotników (za taką nie uważano oficjalnych związków zawodowych), a także na kwestię braku prawa do strajku.

Na działaczy WZZ Pomorza Zachodniego bardzo szybko spadły represje. Funkcjonariusze Służby Bezpieczeństwa, wykorzystując m.in. tajnych współpracowników, podejmowali działania mające na celu izolację działaczy w środowisku, np. poprzez próby ich kompromitacji. SB kontrolowała znaczną część działań związkowców, co pozwalało jej podejmować próby dezintegracji ich aktywności. Zakładano im teczki i sprawy, w ramach których zamierzano kontrolować niemal każdy ich krok. Wśród założonych spraw należy wymienić: SOS krypt. „Senatorzy” (miała na celu bieżącą kontrolę inicjatyw WZZ i ich kompromitowanie), SOR krypt. „Kolporter” (rozpracowywanie braci Jana Witłowskiego i Mirosława Witkowskiego), SOR krypt. „Rogacz” (rozpracowywanie Stefana Kozłowskiego), SOS krypt. „Agitator” (rozpracowywanie Zdzisława Podolskiego), SOS krypt. „Merkuriusz” (kontrola przygotowań do druku „Robotnika Szczecińskiego” w celu przejęcia całości materiałów w końcowej fazie tych przygotowań). Rewizje, konfiskaty i zatrzymania na 48 godzin stały się niemal codziennością niektórych z nich. Mirosława Witkowskiego w trybie pilnym powołano do wojska (został zwolniony po ośmiu miesiącach, po

głodówce, w wyniku której trafił do szpitala; przyczyną głodówki była odmowa zgody na oglądanie przez żołnierzy transmisji z wizyty papieża w Polsce). Z akt SB wynika, że środowisko WZZ Pomorza Zachodniego było silnie zinfiltrowane przez tajnych współpracowników, m.in. o pseudonimach „Koper” i „Ryszard” (Andrzej Kamrowski), „Pająk”, „Konstancja” i „Klaudiusz” (Jan Paprocki) oraz „Albin” (Jolanta Nowak), co znacznie ułatwiało bezpieczną pracę.

Choć było to niewielkie środowisko, liczące zaledwie kilkanaście osób (oprócz wyżej wymienionych działania WZZ wspierali: Józef Ignor, Waldemar Jadłowski, bracia Andrzej, Jerzy i Zbigniew Jakubcewicz, Aleksander Krystosiak, Mieczysław Lisowski, adwokat Roman Łyczywek, Jan Nowak, Michał Paziewski, Zbigniew Raczyński), pod koniec lat siedemdziesiątych wiele robiło dla podniesienia świadomości robotników w regionie. Pomimo tego w sierpniu 1980 r. działacze WZZ nie zostali dopuszczeni do udziału w strajku w Stoczni Szczecińskiej im. Adolfa Warskiego. Międzyzakładowy Komitet Strajkowy obawiał się, że obecność prasy drugoobiegowej oraz działaczy związanych z KSS „KOR” uczynią strajk politycznym, a tego chciano uniknąć. Mirosława Witkowskiego nie wpuszczono na teren Stoczni, a dostarczone duże ilości „Robotnika” spalono. Witkowski uzasadniał to tym, że w Stoczni Warskiego mieli zaledwie kilku współpracowników. Starali się tym nie przejmować i wspierać strajkujących poprzez przekazywanie informacji na temat sytuacji w Szczecinie zachodnim korespondentom, których również nie wpuszczono na teren Stoczni. Należy

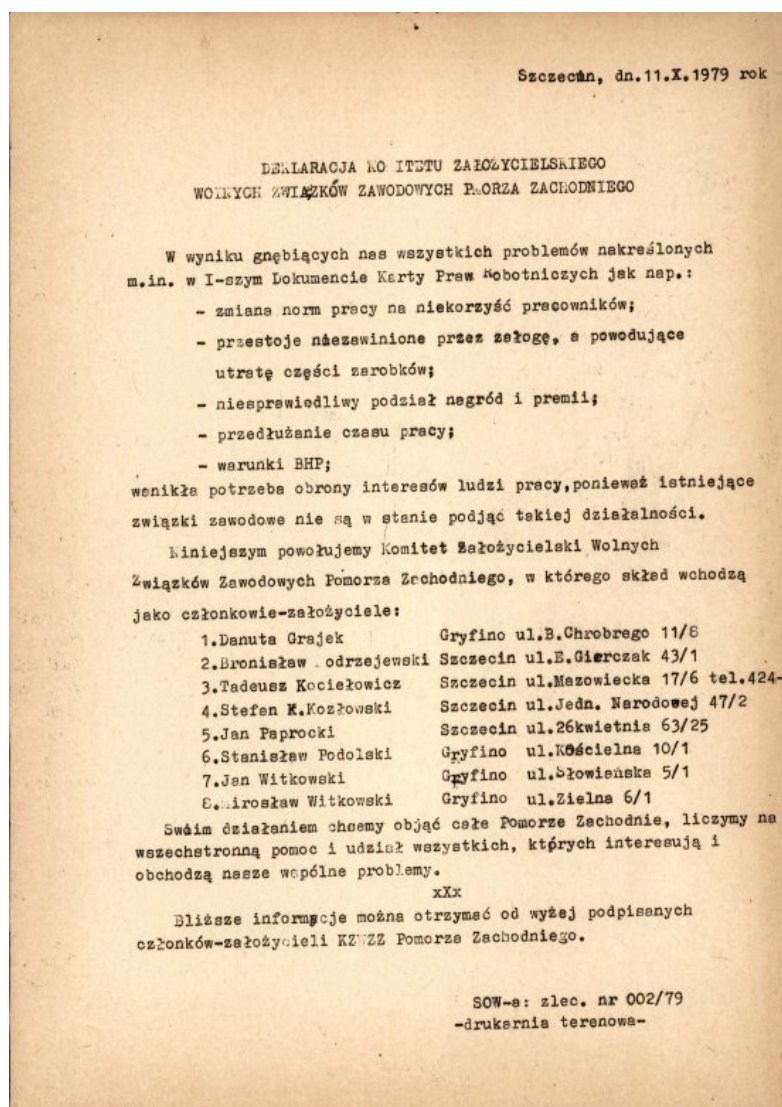
jednak podkreślić, że znaczną rolę w początkowej fazie strajku odegrał blisko współpracujący ze Stefanem Kozłowskim i Witkowskimi Aleksander Krystosiak - pracownik Stoczni Remontowej „Parnica”, która zastrajkowała jako pierwsza. To on 18 sierpnia 1980 r., po zorganizowaniu łodzi, wraz z grupą współpracowników WZZ-ów (m.in. Stefanem Kozłowskim i Zbigniewem Jakubcewiczem) popłynął Odrą na teren Stoczni Warszawskiej, by poderwać robotników do strajku. Co ważne, działacze ci mieli przygotowanych 18 kluczowych postulatów strajkowych, które stały się podstawą uchwalonych później 36 postulatów Stoczni Szczecińskiej. Pomimo tego Kozłowski nie został dopuszczony do odegrania większej roli, a wręcz utrudniano mu kontakt ze światem zewnętrznym. Na przykład, kiedy dzwoniło do niego z Warszawy, aby uzyskać informacje na temat strajku, niezgodnie z prawdą informowano, że nie ma go na sali.

WZZ Pomorza Zachodniego miały również wpływ na przystąpienie do strajku Wojewódzkiego Przedsiębiorstwa Komunikacji Miejskiej. Przesądziła o tym postawa związanych z WZZ Jana Nowaka, Józefa Ignora i Mieczysława Lisowskiego, którzy zawiązali komitet strajkowy i również przygotowali postulaty. Nie można zapomnieć również o tym, że to Aleksander Krystosiak 21 sierpnia w świetlicy stoczniowej wygłosił dla przedstawicieli strajkujących zakładów pracy wykład na temat WZZ, co jest dowodem na to, że to skupieni wokół WZZ Pomorza Zachodniego działacze byli najbardziej uświadomioną i przygotowaną do walki o prawa robotnicze grupą. Krystosiak mógł jednak odegrać

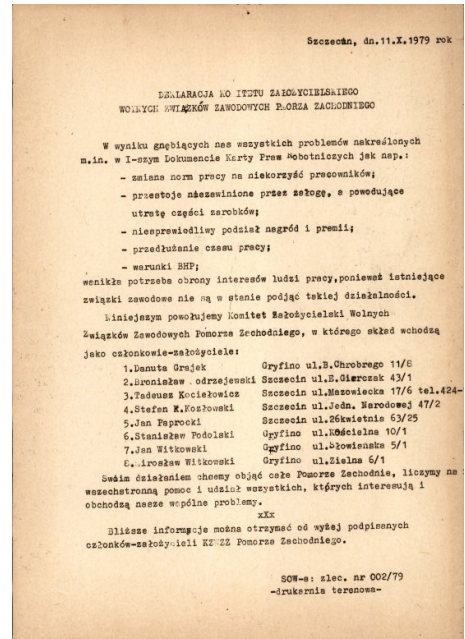
taką rolę wyłącznie dlatego, że nie zdawano sobie sprawy z jego powiązań z Wolnymi Związkami Zawodowymi Pomorza Zachodniego.

Po powstaniu „Solidarności” przedsiębiorcwi działacze kontynuowali działalność w ramach nowego związku zawodowego.

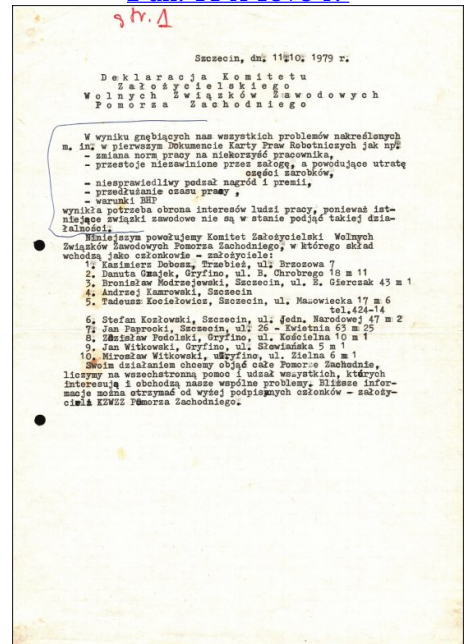
Opracowała: Marta Marcinkiewicz

Deklaracja Komitetu Założycielskiego Wolnych Związków Zawodowych Pomorza Zachodniego z dn. 11 X 1979 r.

[Deklaracja Komitetu
Założycielskiego Wolnych Związków
Zawodowych Pomorza Zachodniego
z dn. 11 X 1979 r.](#)

[Deklaracja Komitetu
Założycielskiego Wolnych Związków
Zawodowych Pomorza Zachodniego
z dn. 11 X 1979 r. - tzw. „szczotka”
do wydania „Robotnika
Szczecińskiego” nr 1/2 z 31 III 1980
r.; Ze zbiorów Biblioteki Publicznej
w Gryfinie.](#)

Pliki do pobrania

[Meldunek operacyjny Wydziału III
KWMO w Szczecinie z dn. 17 IX 1979 r.
dot. SOS krypt. „Alfa” związanej z
inicjatywą utworzenia Wolnych
Związków Zawodowych Pomorza
Zachodniego; IPN Sz 0012/17 t. 3, s.](#)

[320-321. \(pdf, 959.93 KB\)](#)
[Deklaracja Komitetu Założycielskiego Wolnych Związków Zawodowych Pomorza Zachodniego z dn. 11 X 1979 r. \(pdf, 586.92 KB\)](#)
[Meldunek operacyjny Wydziału III KWMO w Szczecinie z dn. 25 X 1979 r. dot. przekazania do Radia Wolna Europa informacji o powołaniu WZZ PZ; IPN Sz 0012/17 t. 3, s. 433-434. \(pdf, 905.09 KB\)](#)
[Meldunek operacyjny Wydziału III KWMO w Szczecinie z dn. 8 XI 1979 r. dot. powołania WZZ PZ; IPN Sz 0012/17 t. 3, s. 451-453. \(pdf, 1.25 MB\)](#)
[Meldunek operacyjny Wydziału III KWMO w Szczecinie z dn. 19 XI 1979 r. dot. przygotowań do wydania tzw. „Szczecińskiego Robotnika”; IPN Sz 0012/17 t. 3, s. 479-481. \(pdf, 1.42 MB\)](#)
[Meldunek operacyjny Wydziału III A KWMO w Szczecinie z dn. 30 XI 1979 r. dot. próby zorganizowania WZZ PZ w środowisku Wojewódzkiego Przedsiębiorstwa Komunikacji Miejskiej w Szczecinie; IPN Sz 0012/17 t. 3, s. 495-481. \(pdf, 1 MB\)](#)
[Meldunek operacyjny Wydziału III KWMO w Szczecinie z dn. 13 XII 1979 r. dot. próby kolportażu materiałów o treści antysocjalistycznej. m.in. Deklaracji Komitetu Założycielskiego WZZ PZ; IPN Sz 0012/17 t. 3, s. 555-556. \(pdf, 1005.54 KB\)](#)
[Charakterystyka działalności WZZ PZ, b.d.; Ze zbiorów Mirosława Witkowskiego. \(pdf, 2.52 MB\)](#)
[Artykuł „W walce o ośmiogodzinny dzień pracy”; Ze zbiorów Mirosława Witkowskiego. \(pdf, 2.41 MB\)](#)
[Apel z sierpnia 1980 r. wystosowany do Wolnych Związków Zawodowych, podpisany przez J. Lityńskiego, H. Wujca, A. Walentynowicz, S. Kozłowskiego i J. Witkowskiego w związku z sierpniowymi strajkami; Ze zbiorów Mirosława Witkowskiego. \(pdf, 575.35 KB\)](#)
[Plan przedsięwzięć operacyjno-śledczych w sprawie zorganizowanej przestępczej działalności grup antysocjalistycznych na terenie województwa szczecińskiego, przedstawiony przez KWMO w Szczecinie w dn. 12 VIII 1980 r.; IPN Sz 0013/324 t. 1, s. 158-174. \(pdf, 9 MB\)](#)

Z akt Służby Bezpieczeństwa wynika, że środowisko WZZ PZ było rozpracowywane przez kilku tajnych współpracowników, m.in. o ps. „Koper”, „Ryszard”, „Pająk”, „Konstancja”, „Klaudiusz”. Doniesienia na środowisko WZZ PZ jednego z nich, będące swego rodzaju „kroniką” działalności WZZ, prezentujemy poniżej.

[Informacja / Doniesienie TW "Ryszard" z dn. 22 XII 1979 r. dot. utworzenia WZZ PZ i jego początkowej działalności; IPN Sz 0010/45 t. 3, s. 6-11. \(pdf, 2.76 MB\)](#)
[Informacja / Doniesienie TW "Ryszard" z dn. 31 XII 1979 r. dot. produkcji deklaracji WZZ PZ oraz "Robotnika Szczecińskiego"; IPN Sz 0010/45 t. 3, s. 14-17. \(pdf, 1.76 MB\)](#)
[Informacja / Doniesienie TW "Ryszard" z dn. 21 I 1980 r. dot. m.in. strat poniesionych przez WZZ PZ na skutek](#)

[przeszukań przeprowadzonych przez SB; IPN Sz 0010/45 t. 3, s. 50-55. \(pdf, 2.93 MB\)](#)

[Informacja / Doniesienie TW "Ryszard" z dn. 30 I 1980 r. dot. inicjatyw podejmowanych przez członków WZZ PZ; IPN Sz 0010/45 t. 3, s. 61-63. \(pdf, 1.26 MB\)](#)

[Informacja / Doniesienie TW "Ryszard" z dn. 19 II 1980 r. dot. spotkania działaczy KZ WZZ PZ w dn. 18 II 1980 r.; IPN Sz 0010/45 t. 3, s. 89-94. \(pdf, 2.56 MB\)](#)

[Relacja z odbytego spotkania z TW "Ryszard" z dn. 17 IV 1980 r. dot. spotkania działaczy KSS „KOR” i WZZ PZ w dn. 16 IV 1980 r.; IPN Sz 0010/45 t. 4, s. 21-23. \(pdf, 1.4 MB\)](#)

[Informacja / Doniesienie TW "Ryszard" z dn. 11 V 1980 r. dot. próby tworzenia grupy zakładowej WZZ przy Wojewódzkim Przedsiębiorstwie Komunikacji Miejskiej w Szczecinie; IPN Sz 0010/45 t. 4, s. 52. \(pdf, 451.91 KB\)](#)

[Notatka służbowa / Doniesienie TW "Ryszard" z dn. 17 V 1980 r. dot. inicjatywy stworzenia bazy poligraficznej w Szczecinie; IPN Sz 0010/45 t. 4, s. 56-57. \(pdf, 948.09 KB\)](#)

[Notatka służbowa / Doniesienie TW "Ryszard" z dn. 3 VII 1980 r. dot. inicjatywy stworzenia punktu informacyjno-interwencyjnego; IPN Sz 0010/45 t. 4, s. 106-107. \(pdf, 947.68 KB\)](#)

[Informacja / Doniesienie TW "Ryszard" z dn. 21 VII 1980 r. dot. inicjatywy utworzenia „Klubu Obywatelskiego”; IPN Sz 0010/45 t. 4, s. 126-128. \(pdf, 1.2 MB\)](#)

[Informacja / Doniesienie TW "Ryszard" z dn. 8 VIII 1980 r. dot. spotkania w tymże dniu działaczy KSS „KOR” i WZZ PZ; IPN Sz 0010/45 t. 4, s. 141-143. \(pdf, 1.34 MB\)](#)

[Informacja / Doniesienie TW "Ryszard" z dn. 1 IX 1980 r. dot. spotkania działaczy KSS „KOR” i WZZ PZ w dn. 31 VIII 1980 r., rozważających rozwiązanie Komitetu Założycielskiego WZZ PZ; IPN Sz 0010/45 t. 4, s. 178-181. \(pdf, 1.77 MB\)](#)

[Informacja / Doniesienie TW "Ryszard" z dn. 11 I 1981 r. dot. inicjatywy utworzenia nowej organizacji na bazie dawnych WZZ PZ; IPN Sz 0010/45 t. 5, k. 81. \(pdf, 977.46 KB\)](#)

[Informacja / Doniesienie TW "Ryszard" z dn. 13 VII 1981 r. dot. inicjatywy utworzenia Klubu Myśli Politycznej; IPN Sz 0010/45 t. 5, k. 141. \(pdf, 942.91 KB\)](#)

Zobacz również